

Radka Čampulová

Povídka o Karpu Sutulovi

Stará ruská literatura

Obsah

Děj této povídky se odehrává v menším městě na ruském venkově. Hlavní hrdinkou je zde Taťána, věrná žena bohatého kupce. Na začátku povídky kupec Karp Sutulov odjíždí za prací do Litvy a ženu nechává doma samotnou. Chce jí však zajistit pohodlí, a tak poprosí svého blízkého přítele Afanasije Bedrova, aby se o ženu postaral. Domluví se s ním, že jakmile jeho ženě dojdou peníze, může za ním kdykoli přijít a Afanasij jí poskytne sto rublů. Tato částka bude kupcem splacena, až se vrátí. Afanasij souhlasí, kupec tedy odjíždí a zanechává doma samotnou ženu. Ta nějaký čas hospodaří sama, ale když se její muž tři roky nevrací, rozhodne se zajít si pro peníze k Afanisiji. Zde ovšem naráží na problém. Afanasij jí peníze přislíbí, pouze pokud s ním Taťána stráví noc. Taťána tedy jde za farářem, aby se mu svěřila se svým trápením. Zde se jí dostává nečekané odpovědi – farář jí nabízí dvě stě rublů, ovšem také pod podmínkou společně strávené noci. Taťána tedy vyrazí za vysokým duchovním, který jí za stejnou službu nabízí tři sta rublů. Taťána použije svoji ženskou vchytralost, neváhá a zve si k sobě postupně Afanasije, faráře a vysokého duchovního, každého s časovým odstupem. První dorazí vysoký duchovní. Taťána s ním nejdříve dlouze promlouvá a vysvětlí mu, že se musí nejdříve převléci. Jelikož duchovní s sebou žádné jiné oblečení nemá, Taťána se mu nabídne, že mu nějaké zapůjčí. Když je vysvělečen, ozve se zaklepání na vrata. Je to farář, ale Taťána duchovnímu namluví, že muž stojící u branky je její manžel, který se právě vrátil z cest. Vysoký duchovní se tedy pln strachu z odhalení rychle schová do truhly. Návštěva faráře probíhá velmi podobně. Taťána mu dokonce zapůjčí své dámské oblečení, ale to už klepe na vrata další návštěvník, Afanasij. Farář se tedy ukryje do druhé truhly. Afanasij Taťáně vyznává lásku, ale ona ho najednou upozorní, že z okna vidí svého vracejícího se muže. Afanasij zareaguje stejně jako všichni ostatní před ním a schová se do třetí truhly. Taťána všechny muže v truhlách zamkne a druhý den ráno se vydá za starostou. Tomu si stěžuje, že k získání sta rublů od Afanasije mu musí dát do zástavy tři truhly. Starosta se jí nabídl, že on jí půjčí sto rublů a ještě si u něho může uschovat truhly, aby jí je nikdo neukradl. Taťána souhlasí a za chvíli už stojí tři velké truhly uprostřed starostova domu. Ten je nařídil otevřít a uviděl tři muže ve spodním prádle, kteří se třásli studem. Situace je velmi komická, tři hříšníci se cítí velmi trapně a starosta se směje. Poté ještě každému z nich nařídil zaplatit velký obnos peněz, které si pak společně s Taťánou rozdělili. Když se kupec vrátil, byl velmi

rád, že má tak chytrou ženu, která dokázala přechytračit tři muže a zároveň neposkvrnila své lože, jak jí před odjezdem přikázal.

Atmosféra a prostředí povídky

Tato povídka má satirický nádech a objevují se v ní do té doby nepříliš časté postavy – kupec a jeho mazaná žena a představitelé církve. Hlavním motivem je obelhání a zesměšnění důležitých církevních postav (a nejen jich) obyčejným občanem, kterým je chytrá žena. Nastává zde mnoho komických situací – převlékání se do dámského prádla, schovávání mužů v truhlách a jejich otevírání, jejichž trapnost pobaví snad každého čtenáře. K větší dynamice děje také přispívá přímá řeč. Jsou zde věrně zachyceny Taťániny ironické poznámky, která často používá vznešený jazyk v obyčejných situacích.

Děj povídky se odehrává v prostředí bohatých kupců. Není zde tedy žádný element sociálního konfliktu, nedochází k setkání postav z různých společenských vrstev. Tento jev je spíše atypický, většina pohádek či povídek tento jev popisuje, nebo na něm přímo zakládá svůj děj. Zajímavé je autorovo vyjádření patriarchálních stavů, které bylo pro tuto dobu typické. Muž byl jediným živitelem rodiny a byl tudíž odpovědný za hospodaření a nakládání s penězi. Žena byla na muži finančně závislá a bylo nemyslitelné, aby si nějaké vydělala sama. Taťána byla ovšem prozíravá a k penězům se dostala jiným způsobem.

Autor zde nijak nekomentuje děj a nehodnotí činy hlavních postav. Z textu však vyplývá, že Taťány skutek uznává a nijak jím nepohrdá. Místy se i zdá, že je na její chování pyšný. V každém případě považuje její chování za morální a možná ji chce dát za vzor i ostatním ženám té doby.

Hlavní postavy

Tato povídka je nazvaná po Karpu Sutulovi, ačkoli tento muž zde nehraje nijak významnou ani podstatnou roli. Objeví se zde pouze na začátku a na konci, hlavní postavou je jeho žena. Je představitelkou nového typu literární hrdinky – je krásná, chytrá a dokáže obelstít muže. Dokonce i vysoké církevní hodnostáře, kterých si lidé vždy vážili – ti se nyní

stávají terčem posměchu. V dříve napsaných povídkách se vždy objevovaly ženy spíše duchovním kvalit, nyní se však poprvé dostávají do popředí i jejich praktické vlastnosti, jejich odvaha a šikovnost.

Taťána je zde zobrazena jako dobrosrdečná věrná žena, která miluje svého muže. Po jeho odjezdu vedla svou domácnost skromně, nestýkala se s žádnými jinými muži. Vše však jen do té doby, než jí došly peníze. Poté využila svého neobyčejného umu a vychytralosti a obelstila hned tři muže najednou. Nikdy však neslevila ze svých principů a morálních hodnot. Uposlechla příkazu jejího muže o neposkvrnění jejího lože a zachovala si svou čest. K tomu navíc dokázala zahanbit církevní hodnostáře. Zajímavá byla hlavně její diskuze s vysokým duchovním, kterému přikázala převléci se do ženského prádla, protože podle ní není možné se ve stejném oblečení setkávat s ženami a zároveň v něm kázat.

Nicméně ne vždy se nezachovala jako vzorná žena – v době nepřítomnosti svého manžela u sebe doma hostila tři jiné muže, oklamala je, nebo dokonce okradla a ještě si peníze rozdělila se starostou. Každopádně její muž ji po svém příjezdu za její činy vůbec nepokáral. Naopak, byl rád, jak se s nedostatkem peněz vypořádala bez ztráty cti. Taťána si byla velmi dobře vědoma principu, že každý je strůjcem svého štěstí.

Církev a instituce

Tato povídka přímo poukazuje na morální úpadek církve. Kupec Afanasij je „jen“ obyčejný kupec a chce Taťánu uplatit za její služby. Ovšem fakt, že farář nabízí Taťáně ještě více peněz, místo toho, aby jí promluvil do duše a snažil se jí usměrnit, je velkým zklamáním. Dovrší to vysoký duchovní, který je tím, ke komu lidé chodí ke zpovědi, otevírají před ním své hříchy. On však Taťáně nabídne nejvíc ze všech a ta je jeho nabídkou zahanbena. Autor zde vyjadřuje pokrytectví, rozvrácenost a nejednotnost církve.

Ovšem ani starosta se nezachoval nijak příkladně. Když uviděl muže vylézající z truhel, nijak je nepokáral. V této situaci viděl pouze svůj vlastní výdělek a od každého z nich ještě žádal peníze. Všem se vysmál a rozdělil si peníze s Taťánou s tím, že mu přinesla „dobré zboží“.

Umělecké prostředky

Hlavním uměleckým prostředkem, kterého si při čtení této povídky nelze nevšimnout je satirický rozhovor. Jedním z prvků, kterými autor dosahuje komičnosti celého textu je řeč Taťány. Ačkoli je to obyčejná vesnická žena, s muži mluví velmi vznešeně, používá vybraná slova a zní slavnostně. Dokonce, když chce uklidnit faráře, aby se nebál cizího návštěvníka, použije slova, která samotný farář často používá při mši. Celá situace tak vyzní velmi komicky a paradoxně. Poměrně legrační je i způsob, kterým Taťána duchovní oslovuje. Většinou používá výraz „Otče“, nebo „Veliký svatý“. Když po tomto oslovení následuje prosba, aby si otec vlezl do jiné truhly, celá situace musí rozesmát snad každého čtenáře.

Celá povídka působí místy až pohádkovým dojmem. Její děj je velmi pomalý, a ačkoliv se již potřetí opakuje stejná situace (ukrývání mužů do truhel), spisovatel nevynechá jediný detail, neošidí čtenáře pouze oznámením, že se všemi se stalo to samé. Také zde figuruje magické číslo tři, které nechybí v téměř žádné z pohádek. Hodnosti návštěvníků se postupně zvyšují – nejdřív kupec, poté farář a nakonec vysoký duchovní – další motiv, který je často vídán v pohádkových vyprávěních.

Závěr

Povídka o Karpu Sutulovi může být považována za jeden z důležitých dokumentů ruského písemnictví. Je zde totiž ukázáno, jak se se změnil pohled na jeho úlohu. Pomalu se vytrácejí náboženské motivy – neboli – neustále zde figurují, ale již v úplně jiné roli. Duchovní a lidé se silnou vírou již nejsou vnímáni jako hrdinové, nýbrž je jimi zde opovrhováno a stávají se terčem výsměchu. Autor povídky předvádí čtenářům, že je možné bavit se bez toho, aby text musel být moralizující a poučný. V této povídce se objevuje nevázaný humor spolu s příběhem, jehož hrdinové jsou obyčejní lidé (a jak se ukazuje, mnohdy chytřejší než duchovní).

Резюме

Содержание Повести о Карпе Сутулове не сложно. Главный герой – Татьяна, жена покупателя. Её муж уехал на три года за границу, и в то время Татьяна обманула трёх своих поклонников. Она их лживо сообщила с тем, что муж возвращается и спрятала их в трёх сундуках. Деньги, которые от них получила, она поделила с войводой, перед которым Татьяна открыла три сундука с пристыженными мужчинами.

В этой повести использовано много сатирических средств - диалоги, стиль речи Татьяны. Здесь тоже можно заметить сказочные элементы - например номер три или иерархию персонажей.

Повесть о Карпе Сутулове занимает очень важную позицию в древнерусской литературе. Она показывает что можно смеяться над текстом без дидактизма. Здесь тоже можно заметить, как менялась позиция церкви. Татьяна обманула попа и архиепископа и ещё над ними смеялась. Вот показано, что церковь уже не пользовалась таким влиянием как раньше, происходил упадок церкви.

Seznam použité literatury

FOJTÍKOVÁ, Eva. *Staroruská čítanka : komentované texty ke studiu dějin starší ruské literatury a vývoje ruského jazyka*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

KOPANIČÁK, Juraj. *Istorija drevnej ruskoj literatury*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1993.